

Одночасно важливо розуміти, що результат сформується, приблизно через той час з яким негативні чинники були нав'язані тій чи іншій родовій генетиці. Від прислів'я клин клином вибивають.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРМІНОГО ЗАБОРОННОГО ПРИПISУ СТОСОВНО КРИВДНИКА: МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Олександр СТІЛЬЦІВ, Уповноважений з антикорупційної діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Домашнє насильство є одним із проявів порушення прав людини та основною перешкодою до гендерної рівності та являється глибоко травматичний вид насильства. Значна більшість постраждалих – жінки та дівчата, існує зв'язок між фізичним насильством над дітьми та домашнім насильством над жінками; однак інші види домашнього насильства, такі як жорстоке поводження з літніми людьми та з чоловіками, менш досліджені, оскільки чоловіки можуть страждати від домашнього насильства, але його частота та жорстокість набагато менші за насильство над жінками, тому чоловіки можуть стати жертвами насильства у відповідь на скоєне ними насильство.

З метою запобігання та протидії цьому явищу Україна взяла на себе зобов'язання виконання низки міжнародних документів, зокрема, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Декларації ООН про викорінення насильства щодо жінок, Пекінської декларації, Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року, стратегії гендерної рівності Ради Європи до 2022 року. Приєднавшись у 2011 році до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), Україна підтвердила свої наміри дотримуватись норм міжнародного права при здійсненні заходів для запобігання насильству стосовно жінок та дівчат, чоловіків та хлопців, громадян похилого віку. Аналізуючи міжнародний досвід, то можна простежити більш жорстке заборонне реагування на випадки домашнього насильства. Так, наприклад, у Португалії передбачається заборона кривднику контактувати з потерпілою від домашнього насильства особою, у тому числі передбачено можливість виселення агресора з місця проживання (максимально на 2 роки). Цей захід може встановлюватись як додатковий до 2 років. А з 2006 р. з метою ефективнішого впровадження цих норм на осіб, які вчинили домашнє насильство та були виселені з місця спільного проживання, може бути одягнутий електронний браслет [2, с. 49]. Законодавство США передбачає охоронні ордери, в яких постраждала особа називається позивачем, а особа, яка вчинила насильство в сім'ї, – відповідачем. Зазначений ордер може бути виданий двома шляхами: у

цивільному суді (окремо чи одночасно з іншою цивільною процедурою, наприклад розлученням) або в кримінальному суді – у зв'язку з кримінальним звинуваченням особи [3, с. 51]. У США є три види таких ордерів залежно від строковості: 1) надзвичайний охоронний ордер, який постраждала може отримати в період, коли немає судових засідань, зокрема в нічну пору й вихідні, звернувшись до поліції, представник якої має зв'язатися з черговим суддею; за наявності підстав суддя видасть надзвичайний ордер, але потім постраждала особа має звернутися до суду за отриманням тимчасового ордера; 2) тимчасовий охоронний ордер, який можна отримати шляхом подання у відповідному суді позову з проханням про захист від насильства в сім'ї та бажаний зміст охоронного ордера; у випадку, якщо суд установить імовірну небезпеку для постраждалої особи та можливість подальшого насильства, він може видати тимчасовий охоронний ордер терміном дії на 14–21 день без попереднього повідомлення кривдника; 3) постійний охоронний ордер, який видають так: після видання тимчасового охоронного ордера та повідомлення про це кривдника у 10-денний строк призначається судове засідання, на якому він може пояснити ситуацію, що відбулася; після слухання справи суд може продовжити дію тимчасового ордеру на строк до 2 років [3, с. 51–52]. У Швеції в 1988 р. набув чинності Акт про заборонний ордер, яким передбачено надання захисту постраждалим, яким погрожують, яких переслідують чи утискають. Він забороняє кривдникам мати контакти чи відвідувати постраждалих, коли існує ризик переслідування, утисків чи інших кримінальних дій. У випадку порушення заборонного ордера передбачено таку відповідальність, як штраф або ув'язнення строком до 1 року [6].

Що стосується національного законодавства, то першою спробою держави врегулювати питання запобігання насильству в сім'ї був Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (15.11.2001 року), який не був досконалим, і чинне законодавство містило ряд неузгодженостей, тому було розроблено та у 2018 вступив в дію новий Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (далі по тексту – Закон), який існуючі в законодавстві неузгодженості усунув та забезпечив ефективну протидію домашньому насильству. Оскільки узгодження положень чинного законодавства України у сфері протидії домашньому насильству та насильству стосовно жінок та адаптування його до європейських стандартів, що забезпечують підготування бази для ратифікації, передбаченої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 №450-р, Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція).

Враховуючи національне законодавство звернемо увагу на реагування випадків домашнього насильства і одним із таких є *терміновий заборонний припис стосовно кривдника* (далі - припис), який виноситься кривднику уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України (далі -

уповноважений підрозділ поліції) у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення.

Припис виноситься за заявою постраждалої особи, а також за власною ініціативою працівника уповноваженого підрозділу поліції за результатами оцінки ризиків, у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства, недопущення його продовження чи повторного вчинення. Припис може містити такі заходи: *зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи* (поширюється також на місце спільного проживання (перебування) постраждалої особи та кривдника незалежно від їхніх майнових прав на відповідне житлове приміщення); *заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою.* Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 серпня 2018 року № 654 було затверджено Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника.

При цьому пріоритет надається безпеці постраждалої особи і питання, кому належить відповідне житлове приміщення, не має значення. Працівники уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України можуть у встановленому законом порядку застосовувати поліцейські заходи примусу для виселення з житлового приміщення кривдника, якщо терміновий заборонний припис передбачає зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи, а кривдник відмовляється добровільно його залишити. Кривдник, стосовно якого винесено припис, згідно з яким він повинен залишити місце спільного проживання (перебування) з постраждалою особою, *зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування* уповноважений підрозділ поліції за місцем учинення домашнього насильства. Повідомлення кривдника до уповноваженого підрозділу поліції про місце свого тимчасового перебування фіксується в журналі реєстрації повідомлень про місце тимчасового перебування кривдника, якому винесено терміновий заборонний припис стосовно кривдника. Зауважемо, що *припис не може містити заходів, передбачених п. 1 і 2 ч. 2 ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»*, якщо кривдником є особа, яка на день винесення припису не досягла вісімнадцятирічного віку та має спільне місце проживання (перебування) з постраждалою особою. Якщо домашнє насильство вчинено кількома особами, працівник уповноваженого підрозділу поліції виносить припис стосовно кожного кривдника окремо. Якщо від домашнього насильства постраждало декілька осіб, працівник уповноваженого підрозділу поліції виносить припис кривднику щодо кожної постраждалої особи. Припис виноситься строком до 10 діб. Дія припису

припиняється в разі застосування до кривдника судом адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у кримінальному провадженні.

За невиконання термінового заборонного припису Законом про домашнє насильство запроваджується адміністративна відповідальність ст. 173-2 КУпАП. Санкції даної статті передбачають накладання штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до семи діб. Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, - тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістьдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб. Окрім цього за умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкоджання їх виконанню - згідно із ст. 382 КК України на вину особу накладається штраф від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

Підводячи підсумок, констатуємо той факт, що на сьогоднішній день застосування термінового заборонного припису потребує розроблення та запровадження відповідних підзаконних нормативно-правових документів, а також відповідного педагогічного та інформаційного забезпечення і спеціальної підготовки фахівців з числа суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання й протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі, що підвищить якість надання послуг.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) : довід. для членів парламенту / підгот. Г. Фішер ; Секретаріат Комітету з рівних прав і недопущення дискримінації Парламентської асамблеї Ради Європи. Київ : К.І.С., 2014. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 04.12.2020).

2. Гайдук Ю. А. Попередження домашнього насилля у національному та міжнародному законодавстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 3. С. 152.

3. Харламов В. С. Институт охранныго ордера в зарубежном законодательстве как инструмент защиты личности от внутрисемейного насилия. *Криминология: вчера, сегодня, завтра*. 2014. № 1 (32). С. 38. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/institut-ohrannogo-ordera-v-zarubezhnom-zakonodatelstvekak-instrument-zaschity-lichnosti-ot-vnutrisemeynogo-nasiliya>).